

Казан шәһәре 16 нчы татар-инглиз гимназиясенә татар теле һәм әдәбияты укытучысы Вәлишина Гөлфия Тәлгат кызы. Тема: “Бер матур жыр идең үзең дә, гомерең дә калды жыр булып.” Муса Жәлилнең сугыш чоры темасын кабатлау

Тема: “Бер матур жыр идең үзең дә, гомерең дә калды жыр булып.”

Максат:

Татар халкының бөек улы, герой-шагыйрь М. Жәлилнең ижатын өйрәнүне дәвам итү.

Бурычлар:

1. Укучыларның үз фикерләрен матур итеп сөйли, дәлилли белү күнекмәләрен, ижади эшләү сәләтен үстерү.
2. Чагыштыру, анализлау, бәяләү күнекмәләрен булдыру
3. Патриотизм, илгә, халыкка тугрылык хисе тәрбияләү.

Көтелгән нәтижәләр:

1. Предметлы: логик гамәлләргә өйрәтү(анализ, синтез, чагыштыру, күзаллау. Эзмә-эзлеклеле күнекмәләр эшләү)
2. Метапредметлы:
  - 1) Танып белү гамәлләре: яңа белемне туплау, сорауларга җавап табу, яңа мәгүлүмәтләр белән эшләү
  - 2) Аралашу гамәлләре (коммуникатив) тыңларга өйрәнү, игүтибарлы булу. Төркемләп эшләү, сорау бирә белү, аралашып эшләү)
  - 3) Регулятив гамәлләр: уңайлы алымнар сайлау.

Җиһазлау: язучының портреты, китапларыннан күргәзмә. Ромашка костюмнары, ромашка тажлары, гармун, компьютер, проектор, методик папка, композиторлар рәсеме

Дәрәс тибы. Белем һәм күнекмәләргә актуальләштерү дәрәсе

Дәрәс төре: бәйләнешле сөйләм телен үстерү.

Эш төрләре: яттан сөйләү, уку, әңгәмә.

Дәрәс барышы

I. Оештыру.

II. Актуальләштерү. Укучылар, игтибар белән карыйбыз М.Жәлилнең шигыре буенча чыгыш. (Балалар “Кызыл ромашка” шигырен сәхнәләштерәләр)

Кайсы шигырен без сезнең белән карап үттек? Димәк, бүген без сезнең белән нәрсәләр өйрәнәчәкбез?(ижатын)

Сез аның ижаты белән күптән таныш. Мин сезгә аның шигырьләрен тәкъдим итәм, ә сез исемнәрен әйтегез. (презентация буеча эшләү)

Укучылар, әйтегез әле татар халкы нинди халык? Моңлы. жырлы.
Дәреснең эпиграфына күз салыйк.

Жыр өйрәтте мине хөр яшәргә

Һәм үләргә кыю ир булып.

Гомрем минем моңлы бер жыр иде

Үлемем дә яңгырар жыр булып.

Укучылар, шушы эпиграфтан чыгып, дәреснең темасын ачыклайк.
Нинди исем бирәбез дәресезгә.

“Гомрем минем моңлы бер жыр иде”

Укучылар, кем соң ул Муса Жәлил? Нинди эз калдырган соң ул татар халкы тарихында?

Укучылар: Ул - шагыйрь; ул – язучы; ул – көрәшче; ул – батыр.

Укучылар, аның ижатында жырлар бер зур урын алып тора. Күренекле композиторларыбыз аның күп кенә шигырьләренә жырлар язганнар.

Кече яшәтән үк сез аны жырлап үстегез. Кемнәр икән алар? Рәстәм Яхин, З.Хәбибуллин, Л.Хәмиди, Ж.Фәйзи һ.б. (портретларын күрсәтү)

Мин сезгә көйләр тыңлатам, ә сез әйтергә тырышыгыз.

Безнең дәреслекләрдә аның шигырьләре бирелгән. Әйдәгез “Тик булса иде ирек” шигырен укып анализлайк. Бу да жыр булып киткән.

Нәрсә хакында? Ирек нәрсә ул?

Шәхси азатлык, бәйсезлек.

Сак астында, ябылуда, тоткынлыкта булмау.

Синонимнары: азатлык, бәйсезлек, хөррият.

“Тик булса иде ирек” шигерендә дүртенче куплет алдагы өчесеннән кайсы ягы белән аерыла? Шагыйрьгә барыннан да элек нәрсә кирәк?

Көтелгән җавап: Өч куплетта да шагыйрьнең татлы хыяллары тасвирлана. Ул тоткынлыкта да хыяллана, Туган илен, сөйгәннен, кызын сагына. Әмма аның олы хыялы – ирекле булу, иреkkә чыгу, кулына корал алып, Туган илен саклау. Ул шушы изге юлда, данлы сугыш кырында, ирекле булып, көрәшеп үлөргә эзер.

Физминутка. Ә хәзер ял итеп алабыз. Сезнең алда карточкада сүзләр. Аның күп кенә шигырьләре җыр сүзе белән бәйләнгән сез шуларны тәңгәл китереgez.

-“Өзелгән җыр эзеннән”(Р. Мостафин)

Туфан Миңнуллинның ”Моңлы бер җыр”әсәре

...”(“Җырларым”), “нәфрәт һәм мэхәббәт җыры, соңгы җыры, көчле җыры”(“Кошчык”), “бу җырым – соңгысы”(“Соңгы җыр”), “җырлый-җырлай Дилбәр күлмәк тегә, җырлар түгел, җилләр җитәлмәс”(“Күлмәк”), “ялкынлы җыр”(“Ышанма”), “җырларымны минем кабатлар”(“Серле йомгак”) һ б. лар. Р. Ишморатның - “Үлмәс җыр”

“Серле йомгак” шигырен укып анализлау

Әйе, **җыр** сүзе шагыйрьнең 130 дан артык шигырендә, ягъни һәр дүрт әсәренең берсендә кулланылган. Бу аның, патриот-шагыйрь генә түгел, чын мәгънәсендә романтик рухлы, көчле, зур, тирән хисле, талантлы җырчы шагыйрь булуын да дәлилләп тора.

Рефлексия: Бүгенге дәрестә Жәлил ижаты турында нинди дә булса яңалык белә алдыгызмы? Әйдәgez хәзер белгәннәребезне хәтердә яңартыйк (төркемнәргә ромашка рәсеме бирелә, һәр укучы бер таҗын алып җавап бирә

ромашка таҗларын өзәләр.

М.Жәлил гомере – өзелгән җыр(исбат ит)

М.Жәлил гомере – моңлы бер җыр(исбат ит)

М.Жәлил – патриот шагыйрь, ... (дәвам ит)

